

DOI: doi.org/10.51209/platform.1.5.2022.279-292
УДК 7.793(31); 793(38)

Тетяна Георгіївна ЛУГОВЕНКО,
кандидат мистецтвознавства,
Київська муніципальна академія
естрадного та циркового мистецтв,
Київ, Україна,
e-mail: t.luhovenko@kmaesm.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-7691-3162

МЕЖА ЕСТЕТИЧНОСТІ ВТІЛЕННЯ ОБРАЗІВ У СУЧАСНІЙ ХОРЕОГРАФІЇ

Анотація. У кожному столітті існувало та розвивалось своє сучасне хореографічне мистецтво. Історико-побутовий, класичний та народний танець свого часу теж розвивались і мали ознаки новітніх форм. Модерн, модерн-джаз, контемпорарі теж були новими віяннями, які створювали нові лексичні та стилістичні особливості, а сьогодні ці напрямки мають свої методичні основи та школи, які виховали і виховують нові покоління танцівників. Пошуки сучасних методів, трансформація старих форм є природним процесом, орієнтирами розвитку для будь-якої галузі науки та мистецтва, а процеси перетворення та трансформації, що відбуваються сьогодні у сучасному хореографічному мистецтві, підтверджують цю історичну спіраль подій. Творчий розвиток мистецького середовища можна вважати прогресивним поштовхом уперед лише тоді, коли в нього існує база – інтелектуальна, ідеологічна, естетична. «Танець заради танцю» або танець за принципом «я талановитий, але не зрозумілий суспільством», може, і вважається автором-постановником

новими формами творчого бачення, але не спроможний відтворити сучасні цінності і, тим більше, не збагачує та не прикрашає життя. Відсутність у таких «творах» виховної, смислової, духовної та естетичної складових унеможлиблює порівняти псевдокреативне авторське бачення до зразків мистецтва. Такі роботи ніколи не стануть класичною спадщиною хореографічного мистецтва, а завжди залишаться миттєвим вжитком широкого попиту без естетичної складової.

У статті розглядаються поняття «мистецтво» та «естетика» та їх безпосередній зв'язок у контексті хореографічного твору. Також досліджуються поняття «креативність» та «творчість» авторського бачення концертних номерів та вистав. Акцентується увага на естетичності тематик та методах і способах реалізації творчих хореографічних задумів. Аналізуються прийоми створення та втілення хореографічних образів, виходячи з точки зору естетики та естетичного смаку суспільства, порушуються питання естетичного виховання особистості зокрема і суспільства в цілому.

Ключові слова: мистецтво, естетика, естетичність, креативність, творчість, естетичний смак, естетичне виховання, художній образ, хореографічний твір.

Вступ. У сучасному українському просторі хореографічне мистецтво посідає одне з масштабніших місць культурного, естетичного та фізичного розвитку молоді та підлітків країни. Можливостей для демонстрації повного спектру постановчого бачення та виконавських майстерностей достатньо, адже існує безліч конкурсів і фестивалів хореографічного спрямування, починаючи від регіональних, Всеукраїнських та закінчуючи Міжнародними. Така велика кількість хореографічних

змагань дає можливість відстежити та проаналізувати характерні напрямки розвитку естетичних смаків суспільства та методи їх розкриття в художніх образах хореографічних творів на сценічному майданчику, адже мистецтво завжди було дзеркалом існуючого соціуму.

Постановка проблеми. Безліч публічних виступів та конкуренція дають можливість хореографам-постановникам знаходити нові креативні методи втілення різних хореографічних образів, але, разом з тим, не завжди ці прояви креативу можна назвати естетичними. Проблема постає в тому, що мистецтво повинно залишатися мистецтвом, а не копіювати та виносити на сцену справжні життєві реалії в тому вигляді, в якому вони є насправді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання важливості естетики в сучасному танці в своїй публікації підіймала М.Шуркаль [15]; емоції в художньо-образній структурі хореографічного мистецтва досліджувала С. Ключова [5, сс. 49-52], естетику жесту в контексті танцювальної комунікації аналізувала Ж. Піменова [8, сс. 66-70], О. Хом'як досліджує проблему формування вмінь естетичної діяльності у студентів ВНЗ у контексті підвищення рівня їх вихованості [13, сс. 274-280]. Велика кількість досліджень присвячена розвитку естетичного смаку у цілому та у дітей різних вікових категорій зокрема: «Естетико-виховні можливості хореографічної діяльності в перші три десятиліття ХХ століття» (Ю. Гончаренко) [3, сс. 46-50], «Естетичне виховання молодших школярів засобами хореографічного мистецтва» (А.Чернишова) [14, сс. 343-348], «Формування естетичного ставлення молодших школярів до хореографічної діяльності та мотивації до естетичного втілення тілесних проявів» Ю. Гончаренко [4, сс. 42-45], «Культуротворча модель естетичного виховання школярів

засобами бальної хореографії» Терешенко Н. [11, сс. 145-161], «Естетичне виховання дітей засобами хореографії» І. Кошавець [6, сс. 246-251], виховання школярів у позашкільних освітніх закладах засобами хореографічного мистецтва досліджував І. Степанюк [10, сс. 223-226].

Мета статті – дослідити зв'язок понять «мистецтво» та «естетика» в контексті сучасних танцювальних творів та проаналізувати межі естетичності при втіленні хореографічних образів.

Виклад основного матеріалу. Зрозуміло, що сьогодні, як і раніше, мистецтво своїми найрізноманітнішими художніми засобами повинно відображати інтереси та проблеми суспільства, але не треба забувати, що суспільство має різні соціальні рівні, тому і саме мистецтво містить розмаїття тем, форм втілення та образів. У різних прошарків суспільства існує своє сприйняття, що стосується розв'язання цих творчих проблем та різні інтереси, а також свої форми та методи відтворення дійсності в художніх образах.

Спочатку доречно згадати, що ж таке мистецтво? Серед численних трактувань, наприклад таке: «...саме діло, яке потребує такого вміння...майстерності, мистецтво творчого відображення, відтворення дійсності в художніх образах» [7]. З цього формулювання вже зрозуміло, що автор будь-якого сценічного твору повинен володіти творчим баченням і майстерністю його художнього трактування. Сучасне ж формулювання розкриває це поняття так: «... одна з форм суспільної свідомості; вид людської діяльності, що відбиває дійсність у конкретно-чуттєвих образах, відповідно до певних естетичних ідеалів» [2]. Тобто основою мистецтва є естетичні ідеали, які і формують суспільну свідомість та вид людської діяльності. Якщо спиратися на словник іншомовних слів,

поняття «естетика» грецького походження (αισθητικός – чуттєво сприйманий) та має значення «науки про прекрасне та його роль у житті суспільства, про загальні закони художнього пізнання дійсності й розвитку мистецтва» [9, с.306]. Отже, можна зробити висновок, що дійсне мистецтво є механізмом виховання естетичних смаків соціуму та формування вміння художнього сприйняття мистецьких творів.

Саме відповідність певним естетичним ідеалам і породжує питання, наскільки створене мистецтво естетичне і для кого це естетика, а для кого – ні, де існує та межа, що можна віднести до мистецтва, а що переходить межу рівня культури, естетичних смаків і дозволених методів втілення образного мислення та бачення?

На початку створення будь-якого хореографічного твору автор визначає для себе, про що він буде говорити з глядачем, а потім, якими конкретно-чуттєвими образами він донесе цю думку до нього. Діапазон тематики хореографічних творів може бути нескінченим, від споконвіку існуючих непорушних тем людських відносин, до самих креативних ідей. І це зрозуміло тому, що життя не стоїть на місці, змінюються епохи, соціальні умови, народжуються нові покоління X,Y,Z. Те, що турбувало людство 20 років тому, вже не є актуальним, кожне нове покоління намагається говорити про сучасні реалії та проблеми. Сьогодні стрімкий розвиток технологій задає швидкість життю, і треба адаптуватися під цей ритм, але тут є інший бік медалі – ця швидкість не дає можливості зупинитися і обмислити, проаналізувати. «Кліпове мислення» сучасних «творців» дає можливість швидко знаходити теми та ідеї для хореографічних робіт, але зрозуміти, чи варто виносити це на огляд глядача, не завжди спрацьовує. Тут, як вже згадувалося вище, треба пам'ятати

про головне – мистецтво, естетику та виховну роль сценічних жанрів відносно соціуму.

Також не слід у даному випадку робити підміну понять сенс-креатив. Зараз існує тенденція шокуючих втілень на сцені, які репрезентуються як «креативне бачення» творця, але ж більшість із них є звичайною відсутністю таланту та творчого мислення (багато охочих та мало обраних). Креативність не є синонімом шоку, креативність (лат. *Creatio* – створення) – творча, новаторська діяльність [1, с. 583]. А творчість – відтворювання нових цінностей, що збагачують світ і прикрашають життя... [12, с.1884]. Логічно поєднуючи ці формулювання, можна зазначити, що «креативна творчість» – це нові форми бачення при відтворюванні сучасних цінностей, завданням яких є збагачення та прикрашення життя.

І якщо тема не зовсім «сценічна та естетична», але дійсно болюча та потребує наголосу на ній, тоді постановнику треба знайти такі креативні форми та творчі підходи для її вирішення, щоб у глядацької аудиторії не виникало бажання встати та вийти з зали під час перегляду.

Як різні суспільства мають своє особливе обличчя так і реалії, які відображають митці в хореографічних творах, теж різні. Але, дивлячись на хореографічні роботи, що презентуються на закордонних конкурсах (де тематичний спектр робіт дуже амплітудний), задаєшся питанням, чи настільки різні реалії та проблеми, що вважаються актуальними, наприклад, у Європі, Україні або Сполучених Штатах Америки? Навряд чи. Звісно, рівень соціального розвитку диктує рівень естетичного смаку та впливає на вибір тем для хореографічних робіт, і те, що вважається проблемою в Україні, зовсім не є проблемою у європейських країнах, чи навпаки. Також, про це вже

йшлося, не всі проблеми і реалії доцільно виносити на сценічний майданчик із естетичних міркувань. Наприклад, насилля над жінкою як соціальна проблема та як приклад емоційного негативного втручання в її життя може бути ідеєю для хореографічної постановки, але насилля як фізичний факт (що є основною теми всього твору) не є естетичним із точки зору моралі зокрема. І саме тут можна говорити про методи, форми і способи втілення хореографічних образів, які повинні мати межі дозволеного.

Сьогодні, коли хореографічна культура має стільки можливостей та різноманітних напрямків, постановники шукають нові засоби реалізації задумів та втілення креативних рішень у концертних номерах і виставах. Здається враження, що чим більш шокуючими або реалістичними будуть ці прийоми, тим простіше буде глядачеві зрозуміти, що ж хотів передати постановник. Захоплюючись такими засобами втілення теми та ідеї твору, можна взагалі відійти від мистецтва та позбутися його головної цілі – виховування естетичного смаку глядача завдяки кращим зразкам хореографічного мистецтва. Навіть розважальні жанри не мають права опускатися до чистого реалізму та фривольностей. Використовуючи на сцені примітивні, побутові прийоми, постановник, з одного боку, принижує глядача і його рівень творчого сприйняття мистецтва, а з іншого, не дає можливості взагалі творчого мислення та індивідуального бачення твору. В даному випадку, спираючись на вище зазначене, ніякої мови про мистецтво або «креативне бачення» бути не може. Перенесення на сцену побутових реалій у тому самому вигляді, як вони відбуваються у житті, зовсім не відповідає поняттям «мистецтво», «креатив», «творчість».

Висновки. Наша країна ще не була законодавцем хореографічної моди в масштабах світового простору, і більшість новітніх тенденцій української сучасної хореографії орієнтуються на закордонні приклади. Тому, шукаючи нові форми, доречно спиратися на кращі зразки існуючого хореографічного мистецтва, але при цьому мати свої творчі погляди, культурні традиції та ніколи не забувати про впливову естетичну роль мистецтва на підростаюче покоління та соціум взагалі.

Список використаної літератури:

1. Бусел В. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ: Ірпень: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Вікіпедія.
URL:
[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE_\(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE_(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F))
3. Гончаренко Ю. Естетико-виховні можливості хореографічної діяльності в перші три десятиліття ХХ століття. Наукові записки. 2017. Вип. 150. Сс. 46-50.
4. Гончаренко Ю. Формування естетичного ставлення молодших школярів до хореографічної діяльності та мотивації до естетичного втілення тілесних проявів. Вісник Запорізького національного університету. 2010. № 2(13). Сс.42-45.
5. Ключєва С. Естетичні емоції в художньо-образній структурі хореографічного мистецтва. Наука і освіта. 2015. №7. Сс.49-52.
6. Кошавець І. Естетичне виховання дітей засобами хореографії. Педагогіка формування творчої особистості у

вищій та загальноосвітніх школах, 2014р., вип. 39 (92), Сс.246-251

7. Ожегов С., Шведова Н. Толковый словарь русского языка. 2012.

URL: <http://cyberlan.com.ua/wp-content/uploads/2015/07/Tolkovij-slovarj-russkogo-yazika.pdf>

8. Пименова Ж. Эстетика жеста в контексте танцевальной коммуникации. Научный вестник МДТУ ГА. 2013. №191. Сс. 66-70.

9. Словник іншомовних слів. Київ: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» УРЕ, 1974. 776 с.

10. Степанюк І. Виховання школярів у позашкільних освітніх закладах засобами хореографічного мистецтва. Інноваційна педагогіка. 2020. Вип. 21. Т. 2. Сс. 223-226 .

11. Терещенко Н. Культуротворча модель естетичного виховання школярів засобами бальної хореографії. Естетика і етика педагогічної дії. 2021. Вип. 23. Сс. 145-161.

12. Українська мала енциклопедія. У 8 т., 16 кн. Т. 8. Буенос-Айрес: Дзвін, 1966. Сс. 1884-1885.

13. Хом'як О. Формування вмінь естетичної діяльності у студентів ВНЗ у контексті підвищення рівня їх вихованості. Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. Сс.198-201.

14. Чернишова А. Естетичне виховання молодших школярів засобами хореографічного мистецтва. Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. Сс. 343-348.

15. Шуркаль М. Красивое с полезным: важна ли эстетика в современном танце? URL: <https://ballettristic.com/krasivoe-s-poleznym-vazhna-li-estetika-v-sovremennom-tance/>

Tetyana G. LUGOVENKO,

PhD inArts,

Kyiv Municipal Academy of Circus And Performing Arts,

Kyiv, Ukraine,

e-mail: t.luhovenko@kmaesm.edu.ua,

ORCID 0000-0001-7691-3162

THE LIMIT OF AESTHETIC EMBODIMENT OF IMAGES IN MODERN CHOREOGRAPHY

Abstract. In each century there was and developed its own modern choreographic art. Historical, classical and folk dance of its time have been developing and had signs of modern forms. Modernism, modern jazz, contemporary were also new trends that created new lexical and stylistic features, and nowadays these areas have their own methodological foundations and schools that had educated and are educating new generations of dancers. The search of modern methods and the transformation of old forms are natural process for any field of science, art and guidelines for development. Moreover, the processes of transformation is taking place today in modern choreographic art, confirming this historical spiral of events. The creative development of the artistic environment can be considered as a progressive push forward only when it has intellectual, ideological and aesthetic base. "Dance for the sake of dance" or dance as "I am talented, but not understood by society" can be considered as new forms of creative vision by the author-producer, but is not able to reproduce modern values

and, moreover, does not enrich or beautify life. The absence of educational, semantic, spiritual and aesthetic components in such “works” make it impossible to equate a pseudo-creative author's vision with art samples. Such works will never become a classic legacy of choreographic art, but will always remain an instant use of widespread demand without an aesthetic component.

The article examines the concepts of “art” and “aesthetics” and their direct connection in the context of a choreographic work. In addition, the concepts of “creativity” and “creation” of the author's vision of concerts and performances were studying there. Emphasis were placed on the aesthetics of themes, methods and ways of realization of creative choreographic ideas. Methods of creation and embodiment of choreographic images were analyzed, proceeded from the point of view of aesthetics and aesthetic taste of a society. Also, the issues of aesthetic education of the individual and society in general were raised.

Key words: art, aesthetics, creativity, aesthetic taste, aesthetic education, artistic image, choreographic work.

References:

1. Busel, V. (2005). Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language.] Kyiv: Irpen': VTF “Perun”. [in Ukrainian].
2. Vikipediya [wikipedia]. Available at: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE_\(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE_(%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F)) [in Ukrainian].
3. Honcharenko, Yu. (2017). Estetyko-vykhovni mozhlyvosti khoreorafichnoyi diyal'nosti v pershi try desyatylyttya KHKH stolittya [Aesthetic and educational

opportunities of choreographic activity in the first three decades of the twentieth century]. *Naukovi zapysky*. 150, 46-50 [in Ukrainian].

4. Honcharenko, Yu. V. (2010). Formuvannya estetychnoho stavlennya molodshykh shkolyariv do khoreorafichnoyi diyal'nosti ta motyvatsiyi do estetychnoho vtillennya tilesnykh proyaviv [Formation of the aesthetic attitude of junior schoolchildren to choreographic activity and motivation to the aesthetic embodiment of bodily manifestations]. *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu*. 2(13), 42-45 [in Ukrainian].

5. Klyueva, S. (2015). Estetychni emotsiyi v khudozhn'o-obraznyy strukturi khoreorafichnoho mystetstva [Aesthetic emotions in the artistic and figurative structure of choreographic art]. *Nauka i osvita*. 7, 49-52 [in Ukrainian].

6. Koshchavets, I. (2014). Estetychne vykhovannya ditey zasobamy khoreorafiyi [Aesthetic education of children by means of choreography]. *Pedahohika formuvannya tvorchoyi osobystosti u vyshchiy ta zahal'noosvitnikh shkolakh*. 39 (92), 246-251 [in Ukrainian].

7. Ozhegov, S., Shvedova, N. (2012). *Tolkovyi slovar' russkogo yazyka* [Dictionary of the Russian language]. Available at:

<http://cyberlan.com.ua/wp-content/uploads/2015/07/Tolkovij-slovarj-russkogo-yazyka.pdf> [in Russian].

8. Pymenova, Zh. (2013). Estetika zhesta v kontekste tantseval'noy komunikatsiyi [Aesthetics of gesture in the context of dance communication]. *Naukovyy visnyk MDTU HA*. 191, 66-70 [in Russian].

9. *Slovyk inshomovnykh sliv* (1974) [Dictionary of foreign words]. Kyiv: Holovna redaktsiya "Ukrayins'ka radyans'ka entsyklopediya" (URE) [in Ukrainian].

10. Stepanyuk, I. (2020). Vykhovannya shkolyariv u pozashkil'nykh osvitnikh zakladakh zasobamy khoreorafichnoho mystetstva [Education of schoolchildren in out-of-school educational institutions by means of choreographic art]. Innovatsiyna pedahohika. 21 (2), 223-226 [in Ukrainian].
11. Tereshchenko, N. (2021). Kul'turotvorcha model' estetychnoho vykhovannya shkolyariv zasobamy bal'noyi khoreorafiyi [Cultural model of aesthetic education of schoolchildren by means of ballroom choreography]. Estetyka ta etyka pedahohichnoyi diyi. 23, 145-161 [in Ukrainian].
12. Ukrayins'ka mala entsyklopediya (1966). [Ukrainian small encyclopedia Ukrayins'ka mala entsyklopediya. u 8 t., 16 kn., 8 (XV). Buenos-Ayres: Dzvyn, 1884-1885 [in Ukrainian].
13. Khom"yak, O. (2012). Formuvannya vmin' estetychnoyi diyal'nosti u studentiv VNZ u konteksti pidvyshchennya rivnya yikh vykhovanosti [Formation of skills of aesthetic activity in university students in the context of increasing the level of their education] Estetychne vykhovannya ditey ta molodi: teoriya, praktyka, perspektyvy rozvytku. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. I. Franka, 198-201 [in Ukrainian].
14. Chernyshova, A. (2012). Estetychne vykhovannya molodshykh shkolyariv zasobamy khoreorafichnoho mystetstva [Aesthetic education of junior schoolchildren by means of choreographic art]. Estetychne vykhovannya ditey ta molodi: teoriya, praktyka, perspektyvy rozvytku. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. I. Franka, 343-348 [in Ukrainian].

15. Shurkal', M. (2019). Krasivoye s gjleznym: vazhna li estetika v sovremennom tantse? [Good with useful: does aesthetics important in modern dance?]. Available at: <https://balletristic.com/krasivoe-s-poleznym-vazhna-li-estetika-v-sovremennom-tance/> [in Russian].